

УДК 577.2:631[633.111:664.64.016.8]

Колесник О.О., Чеботар С.В., Хохлов О.М., Сиволап Ю.М.

*Селекційно-генетичний інститут — Національний центр на-
сіннєзнавства та сортовивчення,*

Овідіопольська дор., 3, Одеса, 65036, Україна

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ НОВИХ СОРТІВ М'ЯКОЇ ПШЕНИЦІ (*TRITICUM AESTIVUM* L.) СЕЛЕКЦІЇ СГІ-НЦНС ЗА ДОПОМОГОЮ МІКРОСАТЕЛІТНОГО АНАЛІЗУ

Сорти рослин серед об'єктів власності, авторські права на які охороняються відповідними міжнародними угодами і законодавчими актами держави, відносяться до особливої форми інтелектуальної власності, так як сорти характеризуються унікальним сполученням алелів агрономічно важливих генів. Ідентифікація, диференціація і реєстрація сортів за допомогою мікросателітного аналізу набуває особливої актуальності після вступу України до СОТ, де одними з умов реєстрації сортів є їх однорідність. Якраз генетична неоднорідність, яка суперечить міжнародним вимогам є одним з провідних факторів, що стримують або ж блокують реєстрацію українських сортів та гібридів за кордоном.

До поширення в Україні допускаються сорти, які пройшли державну кваліфікаційну експертизу, придатні для надання прав на них як на об'єкт інтелектуальної власності та задовольняють потреби споживача. Декілька років поспіль аспекти використання молекулярних маркерів у системі ідентифікації та диференціації нових сортів рослин обговорюється в УПОВ (Міжнародна організація із захисту прав на нові сорти рослин). Головними критеріями відбору молекулярних методів для диференціації сортів є: відтворюваність даних ДНК-типуювання між лабораторіями, повторюваність у часі, дискримінаційна сила, можливість для створення бази даних, доступність методології. За цими критеріями серед інших показана доречність використання мікросателітного аналізу, який більш ніж 15 років широ-

ко застосовується в селекції рослин і геномних дослідженнях, є основою картування генів і локусів якісних ознак, визначення філогенетичних зв'язків.

Світова практика показала, що максимальний врожай і контрольовану якість зерна можливо отримати від гомогенних «спеціалізованих» сортів-ліній, які адаптовані до відносно вузьких географічно-кліматичних зон. В СГІ-НЦНС вже створені прототипи таких сортів озимої м'якої пшениці: Кірія, Литанівка, Дальницька, Оксана, які за даними проведеного нами молекулярно-генетичного аналізу 14 високополіморфних мікросателітних локусів визначені як генетично однорідні. Нами проведено мікросателітний аналіз колекційних зразків нових сортів озимої м'якої пшениці (*Triticum aestivum* L.) селекції СГІ-НЦНС, що були зареєстровані в Державному реєстрі сортів України у 2003-2011 роках й занесені до переліку сортів, перспективних для вирощування в 2010-2011 роках. Значна доля з них виявилася гетерогенною за окремими мікросателітними локусами, хоча при оцінці «стандартним» ВОС-тестами (за морфологічними ознаками) вони визнані гомогенними. Таким чином, впровадження методів молекулярної генетики, зокрема – мікросателітного аналізу значно додало б інформативності існуючим технологіям ідентифікації й диференціації сортів сільськогосподарських культур. Це дозволило б досягти нового рівня правового захисту інтелектуальної власності на сорти рослин та сприяло б виходу українського насіння на зарубіжні ринки, знизило б ризики недобросовісної конкуренції та «запозичень» створених у нас об'єктів інтелектуальної власності. Взагалі давно назріває потреба більш широкого залучення сучасних біотехнологічних методів та прийомів не тільки для контролю вихідного етапу селекції, а і у сам процес створення нових сортів.

